

BESTOND ER EEN TRADITIE VAN GENEALOGISCH
ONDERZOEK
IN DE VEURNSE ST-NIKLAASABDIJ ?

In zijn *Vademecum* ..., de inventaris van zijn omvangrijk genealogisch fonds, beschrijft Arthur Merghelynck (1853-1911) zijn nr. 70 als (vertaald) *een verzameling van veertien genealogieën van Vlaamse families, overgeschreven van kopieën gemaakt rond 1804 uit een omvangrijk handschrift dat eind van de 18de eeuw toebehoorde aan Franciscus Antonius de Crombrugge, jonkheer, heer van Balin en Loringhe, nog niet teruggevonden op heden. 1886. Infolio, 253 bladzijden (1).*

In zijn altijd uitvoerige commentaren bij de (al even uitvoerige) titels van zijn handschriften, vermeldt hij nog *dat deze genealogieën meestal op verantwoorde manier (consciencieusement) opgemaakt werden op basis van Veurnambachtse archieven van de 15de en 16de eeuw, welke thans voor het grootste deel verloren zijn. De bedoelde kopies uit 1804 bevinden zich thans in het Fonds Aanwinsten van het Rijksarchief te Brugge*

In het Rijksarchief Brugge vindt men inderdaad een kleine verzameling genealogieën uit begin 1800 terug (2). Bijna alle zijn het vertikaal uitgewerkte schema's (kinderen van een gezin onder elkaar) op grote bladen. Sommige vermelden inderdaad *présentement en 1800* (Huerlebout), *à présent, 1800* (Zuutpeene). De kopiïst is ons onbekend.

(1) Gebruikte afkortingen: KBB: Kon. Bibl. Brussel, RAB: Rijksarchief te Brugge, SBB: Stadsbibliotheek Brugge

Zie zijn *Vade-mecum*, blz 250 Het gaat om de families (tussen haakjes de bladzijdennummers): *Arnoudsone* (1-2), *de Baenst* (3-26), *de Cerf* (27-58), *de Cortewylle* (59-106), *Huerlebout* (107-122), *Knibbe* (123-138), *Pierins* (139-140), *Reyphin* (141-156), *Reyphins* (157-163), *Reyfs* (164-170), *Schynckele* (171-202), *de la Tour d'Hoogenhove* (203-206), *Uutenhove* (207-230), *van de Waterleet* (231-238), *van Zuutpeene* (239-253)

(2) RAB, Aanwinsten, nr. 917 (= nieuw nr., oud nr. 2437). De inventaris vermeldt dat het gaat om de families: *Arnoudssone, de Baenst* (vermeld in inventaris maar niet gevonden), *van Belle, de Cerf, de Courteville* (moet zijn: *Cortewylle*), *Haerlebout* (moet zijn: *Huerlebout*), *Hanneron, Knibbe, Leur* (moet zijn: *Lem*), *Masin, Reyphins, Van Stavele, Van Steelant, de la Viesville, van der Waterleet, Wyts, van Zuutpeene*. De tegenwoordige inventaris van deze verzameling *Aanwinsten* (E HUYS, 1998) vermeldt: ... *naar een manuscript van Ch. Franciscus de Crombrugge en Josse van Ghistelles, religieus van de Sint-Niklaasabdij te Veurne, 18de eeuw*. Waar deze eerste auteursvermelding op steunt is ons niet duidelijk. Was er dan ook een Ch. (Ch. = *Charles of chevalier*?) Franciscus de Crombrugge mede auteur en was hij ook een religieus of gaat het hier gewoon om een gebrekkige weergave van de bronnen ?

Bij vergelijking bemerkt men wel enige overeenstemming tussen die twee verzamelingen. Maar niet alle vijftien families uit FM 70 komen voor in de verzameling in het RAB. Sommige schijnen er uit verdwenen (zoals de familie de Baenst, nog vermeld in de inventaris, nu niet meer te vinden) andere schijnen er nooit ingezet te hebben (Pierins, Reyfs, Schynckele, de la Tour d'Hoogenhove, Uutenhove). Anderzijds bevat de verzameling in het RAB ook een acht families die niet opgenomen zijn in FM 70. Heeft Merghelynck de families Pierins, Reyfs, enz... zelf bijgevoegd in zijn handschrift op basis van andere bronnen? We vinden inderdaad nog in RAB, Aanwinsten 944 en 945 een aantal genealogieën (waaronder Schynckele, Utenhove) en stukken betreffende diverse families (waaronder Pierins) (3)

Erg interessant is dat de onbekende kopiïst van RAB, Aanw. 917 zijn bronnen nauwkeurig vermeldt en bovendien verschillende bronnen voor éénzelfde familie met elkaar confronteert. Bij genealogen van tweehonderd jaar geleden is zo iets helemaal niet vanzelfsprekend.

Voor de meeste genealogieën is zijn bron inderdaad het *boek van genealogieën toebehorend Mr. (of ook: Franc.-Ant) de Crombrugge, heer van Balin en Loringhe te Brugge* (zie bij: Arnoudsoone, Heurlebout) En wanneer hij deze bron gebruikt, vermeldt hij ook nog eens de folionummers waar hij deze genealogieën aangetroffen heeft. Wanneer we de geciteerde folionummers met de familienamen op een rijtje zetten zien we dat de familienamen in dit handschrift in (bijna volmaakte) alfabetische volgorde erin voorkomen, maar vooral dat die folionummers wel erg hoog oplopen: de familie Zuitpeene die de lijst afsluit begint op folio 599 en bovendien was er blijkbaar ook nog een *supplement* (Hanneton). Terecht noemt Merghelynck dit handschrift de Crombrugge dan ook een erg omvangrijk handschrift.

Merghelynck zou Merghelynck niet zijn indien hij geen stappen zou ondernomen hebben om dit handschrift terug te vinden. En dat hij zich hiervoor in de eerste plaats richtte tot leden van de familie de Crombrugge ligt voor de hand. Uit bewaard gebleven correspondentie uit 1893-1895 in zijn fonds zien we dat hij contact hierover had met Alberic de Crombrugge de Loringhe (geb. Brugge 1842,

(3) De inventaris vermeldt voor nr. 944: *omslag met genealogieën van de families Briarde, Ghistelles, Lansaen, Ryeel, Schijnkele, Utenhove, Vanderburch en Van der Gracht, 18de eeuw, 1 omslag en voor nr. 945. Stukken betreffende de genealogie van de families Acker, Cortbemde, Verdegans, Pierins, Vande Bossche, Tacquet, Dacquet, Hannaerts enz., 18de eeuw, 1 omslag.* In het nr. 944 staat bij de genealogie Van der Burch vermeld dat deze is getrokken uit het boek van Mr Crombrugge de Loringhe.

ovl. Knokke 1926, voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Gent). Op 24 maart 1895 schreef deze *dat het manuscript dat verloren werd gewaand, werd teruggevonden bij ...*, maar dit betrof enkel een ander manuscript over de familie de Crombrugge zelf (4). Merghelynck liet dan ook in zijn inventaris, uitgegeven in 1896-97 bij nr. 70 de vermelding *non retrouvé jusqu'ici* onveranderd staan. Ook in zijn *Supplément* (pp. 453-486) noch in de errata, correcties en aanvullingen (pp. v tot vii) van zijn *Vade-mecum*... vernemen we er niets meer over en evenmin is hierover iets te vinden in het geannoteerde exemplaar van zijn *Vade-mecum* (5)

De bezitter van dit handschrift eind 18de eeuw is gemakkelijk te identificeren. Het betreft Franciscus Antonius de Crombrugge, heer van Loringhe en nog vele andere heerlijkheden, geboren te Veurne in 1748, overleden te Brugge in 1802. Hij huwde in 1771 te Brugge, Isabella Triest. Sinds het begin van de 17de eeuw waren er de Crombrugge's in Veurne, waar zij voorkomen als burgemeester en landhouder van stad en kasselrij Veurne (6).

Waar dit manuscript zich bevindt is ons niet bekend. We vinden het niet vermeld in een veilingcatalogus van 1804 (7) en ook bij de tegenwoordige familieleden schijnt het niet bekend (8). In de

(4) Dit handschrift hebben we ook zelf gezien en het telt helemaal geen 599 folio's en bevat slechts een handvol aanverwante families van de de Crombrugghes.

(5) P. DONCHE, *Het geannoteerd exemplaar van A. Merghelynck's Vade-mecum / L'exemplaire annoté du Vade-mecum d'A. Merghelynck* (Berchem, 1990)

(6) Voor de oudere genealogieën de Crombrugge (niet geheel correct in de vroegste generaties), zie: J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, IV, pp. 254 - 274; *Annuaire de la Noblesse Belge*, jrg. 1859, pp. 123 e v, jrg. 1883 pp. 133, 179, 183, 185, 186; 1891, II, 561; voor de 19de en de 20ste eeuw: *État Present de la Noblesse Belge*, jrg. 1987 pp. 139, 144. Franciscus Antonius was ook de auteur van een prachtige handschriftelijke genealogie van de familie de Crombrugge, samengesteld in 1783. De titelpagina van dit werk is afgebeeld op de voorpagina van het tijdschrift *Le Parchemin*, nr. 303, mei-juni 1996, waarin men ook het artikel vindt over de Gentse oorsprong van de familie en waarin de vroegste generaties herontdekt worden door H. DOUXCHAMPS en TH. VAN DRIESSCHE, *Aux origines de la Famille de Crombrugge* (pp. 146-193) en het vervolg daarop in nr. 304, juli-aug. 1996, pp. 237-287.

(7) SBB, Historisch Fonds, nr. 48 is een *Catalogue d'une très belle et riche collection de livres, délaissés par feu monsieur Fr. A° de Crombrugge*, en nog diverse andere overledenen, uit 1804 te Brugge, veiling georganiseerd door G. De Busscher-Marlier. Het gaat om een 1 500-tal boeken en enkele handschriften. Als handschriften worden alleen Brugse ommelopers vermeld.

(8) In het artikel *Genealogies Crombrugge* in het familietijdschrift *Echo's Crombrugge*, jrg. 1996, pp. 15-18 worden een zevental bekende genealogische manuscripten over de familie vermeld, waarvan van zes de bewaarplaats gekend is (waaronder het handschrift waarvan in 1895 verkeerdelijk verondersteld werd dat het het genealogisch verzamelwerk betrof), maar geen van die bekende is het bedoelde verzamelwerk (het handschrift waarvan de bewaarplaats niet bekend is, is ontstaan in de Kortrijkse tak)

omschrijving van zijn nr 70 vermeldt A. Merghelynck dat de kopies gemaakt werden rond 1804. Waarop hij dit preciese jaartal steunt is ons niet duidelijk, maar als het tijdstip exact is, moet de onbekende kopiïst het handschrift reeds bij een volgende bezitter geraadpleegd hebben gezien Franciscus Antonius reeds in de loop van 1802 overleed.

Keren we nu even terug naar de kleine verzameling in de Aanwinsten van het RAB. De onbekende kopiïst citeert nog wel andere bronnen voor zijn kopieën van genealogieën. Zo vermeldt hij bij de genealogie Heurlebout dat hij deze vergeleek met de papieren van deze familie die in handen zijn van *citoyen* Thibault, geneesheer wonend te Duinkerke.

Maar bij de genealogie van der Waterleet vermeldt hij: *tirée du livre aux généalogies fait d'après mémoires et vieux manuscrits dressés par Josse de Ghistelles, Godefroi de Courteville et plusieurs continueurs religieux de l'abbaye de St-Nicolas à Furnes à la bibliothèque de laquelle abbaye ce livre se trouve et d'où nous avons pris copie en l'an 1792 et confronté contre un livre intitulé Fragmens généalogiques, Genève 1776, 4 vol., in-12* ... Voorwaar heel wat bronneninformatie!

Ook bij de genealogie Zootpeene vernemen we dat deze vergeleken werd met het boek van "Joos van Gistel, monnik in de St-Niklaasabdij" en met het al eerder vermelde gedrukte werk. Bij de genealogie Hanneron werd vergeleken met het handgeschreven boek van een zekere 'Lombaert'. Over deze laatste vernemen we iets meer bij de genealogie de Cortewylle, die werd vergeleken met *celles données par Josse de Ghistelles et continueurs Lombaert et Sanderus dans Flandria Illustrata*.

Sanderus is natuurlijk geen onbekende. Maar hij is toch vooral een historiograaf, die, als hij genealogische gegevens vermeldt, dit niet doet op basis van eigen onderzoek, maar wel uit wat hem aangereikt werd of die hij gelezen had in handschriften die hij op vele plaatsen geraadpleegd heeft. De Lombaert is ons verder onbekend, maar we menen te mogen veronderstellen dat hij, zoals Sanderus, ook een religieus was, daar de kopiïst het eerder al had over *continueurs religieux*.

Het gedrukte boek, uitgegeven te Genève, is uiteraard het zeldzame, anoniem uitgegeven werk in vier delen, dat inderdaad in 1776 te Genève verscheen in formaat in-12 en toegeschreven wordt aan de officiaal Dumont en waarin elke genealogie voorafgegaan wordt

door een gravure van het wapenschild van de familie (9).

Maar de belangrijkste informatie is toch wel de vermelding van Joos van Gistel en Godfried van Cortewylle, religieuzen die een genealogisch verzamelwerk hebben gemaakt. Dit handschrift was in 1792 nog steeds in de bibliotheek van de Veurnse St-Niklaasabdij waar de kopiïst het raadpleegde.

Uit welke tijd dateert dit werk? Hiervoor moeten we de auteurs identificeren. Daartoe raadpleegden we het necrologium (register van overleden medebroeders) van deze abdij (10). En daarin vinden we inderdaad een *Joos van Gistel*, die vermeldt wordt als priester van de Veurnse St-Niklaasparochie en later als kapelaan van Houtem bij Veurne, overleden op 12 mei 1608 (11). Over *Godfried van Cortewille* vernemen we dat hij overleed als abt van de St-Niklaasabdij op 26 juli 1667 (12). Over deze laatste zijn we goed ingelicht, mede dank zij de korte biografische schets die hij zelf opstelde kort voor zijn overlijden: geboren in 1604, legde hij zijn geloften af in 1623 en werd hij priester in 1629. Hij was eerst professor, daarna onderprior van zijn abdij vooraleer hij president werd van het college van Douai. Later was hij pastoor van Oostduinkerke en van Nieuwpoort. Hij werd tot abt van de St-Niklaasabdij benoemd op 2 februari 1654 (13).

Beide leefden dus op een tijdsafstand van meer dan een halve eeuw. Ze hebben dus niet samen gewerkt, Godfried de Cortewille bouwde verder op het werk van zijn voorganger. Daar Joos van Gistel overleed in 1608 betekent dit dan wel dat reeds met de opzoekingen

(9) Zie X DE GHELLINCK VAERNEWYCK, *Petit traité de la Noblesse en Belgique II Bibliothèque Héraldique* (Brussel, 1948) nr 886. Hij vermeldt zes delen, maar wellicht was de oorspronkelijke editie slechts vier delen, zoals onze onbekende kopiïst ook vermeldt (rond 1800) en is het pas de herdruk ervan te Gent in 1862 die er een werk van zes delen van maakte. Rond dezelfde tijd verschenen ook te Rotterdam in 1774 (1 vol.) en in Amsterdam in 1775-1778 (in 2 vol.) anonieme verzamelwerken van genealogieën van (Zuid-) Nederlandse families, allen op dezelfde manier uitgegeven, met een gravure van het wapenschild vóór de behandelde familie en geattribueerd hetzij aan dezelfde Dumont of Jaerens of Holleber d'Ascow.

(10) RAB, Aanwinsten 3663, uit 1641 met latere aanvullingen.

(11) We vinden evenwel geen Joos van Gistel in de genealogie van Ghistelle in: J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, I, pp 80-106.

(12) blz 130: *Iudoci de Ghistelle, sacerdotis S.N. quonda sacellani in Houthe(m), obiit an 1608 (6 Nonas Maii, commem.); blz 205: Godefridi de Cortewille, Abbatis S.Nic. obiit an. 1667 (17 Calendas Augusti, Comm.)*

(13) *Monasticon Belge Tome III Flandre Occidentale, troisième volume* (Liège, 1974) p. 622. Over de familie de Cortewylle, zie J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, I (Brugge, 1857), p. 276.

begonnen was in de 16de eeuw! En zoals we hoger vermeld zagen waren er na hun beide nog religieuze voortzetteren. ... Deze traditie in de St-Niklaasabdij moet dus wellicht een eeuw doorgedaan zijn.

Bestaat dit handschrift nog en waar bevindt het zich? Ook dit weten we niet. De bibliotheek van de abdij ging verloren tijdens de bezetting door de Franse revolutionairen. De abdij en het abtskwartier waren sinds aug. 1794 omgevormd geworden tot een militair hospitaal, de meubelen en het houtwerk van de bibliotheek gebruikt als brandhout (14). De abdij werd in 1797 openbaar verkocht en in 1798 afgebroken. De leden van de vroegere kloostergemeenschap geraakten verspreid en de gemeenschap werd niet meer heringericht. De bibliotheek, die ooit rijk aan handschriften was geweest, verdween naar alle windstreken (15). En zelfs een inventaris van de bibliotheek, die vóór 1962 nog geraadpleegd werd, was niet meer traceerbaar in 1974 door de samenstellers van de bijdrage over de St-Niklaasabdij in *Monasticon Belge* (16).

Mocht de lezer ons bijkomende inlichtingen kunnen verschaffen over al het bovenstaande, dan houden we ons aanbevolen.

P. Donche

(14) *Monasticon Belge*, zie hoger, p. 628. Over de andere plunderingen tijdens de Franse bezetting, zie: F. VAN DEN BERGHE, *Geschiedenis van de Latijnse Schoole en van het Bisschoppelijk College te Veurne* (Veurne, 1952) pp. 79-85 op basis van een eigentijdse kroniek van begin 1792 tot eind 1794.

(15) *Monasticon* vermeldt de stadsbibliotheek van Autun, de bibliotheek van het Escorial, de bibliotheken van St.-Dié, Leiden, de Kon. Bibl. te Brussel. Ook in de stadsbibliotheek van St-Winnoksbergen zijn nog enkele muziekhandschriften.

(16) Deze inventaris stak nog in het archief van kannunik I-R. de Spot en heette: *Catalogus librorum qui in Bibliotheca abbatali Sancti Nicolai Ordinis Praemonstratensis Furnis inveniuntur*. (*Monasticon* ..., zie hoger, p. 589 noot (2)). F. VAN DEN BERGHE, zie hoger, p. 37 noot (19) citeert die inventaris in 1952 nog als behorend tot A. D. V. (=Archief Dekenij Veurne, bij kannunik R. de Spot, zie p. 12). Kannunik I-R. de Spot, zoals hij steevast in *Monasticum* genoemd wordt is wellicht René-I-M-Raphaël de Spot, geboren Veurne 9 nov. 1881 en er overleden op 22 dec. 1962. Hij was premonstratenser (dus zelfde orde als de St-Niklaasabdij van Veurne, ook Norbertijnen genoemd) kannunik van de Abdij van Park, Heverlee (*Etat Present de la Noblesse Belge*, Annuaire 1981, p. 240). Hij had een grote persoonlijke verzameling oude documenten. Een aantal zouden in de Parkabdij zijn. Andere gedeelten werden in de 1970-er jaren geveild te Verviers. Een deel ervan vormt het fonds de Spot in het Rijksarchief te Brugge.